

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Iacobi Bidermani E Soc. Iesv Ignativs Sive De Vita Et
Gloria S. Ignatii Loiolæ Soc. Iesv Conditoris Libri Tres**

Bidermann, Jakob

Antuerpiae, 1635

Liber Primvs.

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10788217-5

7
S. IGNATII
VITA.

LIBER PRIMVS.

IGNATII *natalis, & iuuenta.*

C A P. I.

IGNATII, quem primum familiae Parentem habemus, natale solum Hispania fuit, eâ parte quâ montibus Pyrenæis clauditur: indigenæ Guipuzcoam, prisca Cantabros dixere. Id loci sub annum Christi millesimum quadringentesimum nonagesimum primum nascitur IGNATIVS; quo tempore Innocentius, Romani nominis Pontifex octavus, & Fridericus Imperator tertius, rerum potiebantur. Parentes habuit, de principe vtrum-

A 4

que

que familiã : patrem, Bertramum, virum illustrem, Ognis & Loiolæ Toparcham : mater fuit Marina Sone, domo Baldensis, claro genere nomineque femina, nec ceteris virtutum insignibus marito impar. Hunc plerique rerum Scriptores, qui nostrã maiorumque memoriã claruerunt, eò natum præcipuè credidere, vt Hydram ille, quæ grassatura iam tum, & Lutheri veneno Septentriones erat infectura, retunderet. Quorum opinionem & Curia Romana magno nuper suffragio adiuuit.

2. Emicabat in puero iam tum eximia quædam indoles, animique & ingenij vis magna, si inter bonas artes adolesceret. Sed vix morati parentes, dum infantiam exiret, cum præproperã spe ad Ferdinandi Catholici Regiam amittunt, inter æquales ibi liberaliter educandum. Hic omnibus aulæ disciplinis institutus, breuî docuit, nihil se mediæ fortunæ passurum : cœpitque, vt primùm vires erant, ardua velle,
glo-

gloriam è claris facinoribus petere, inter primas curas militiam habere, eoq̄ue assiduis equitum velitationibus assuescere. Quâ exercitatione, vel idcirco præstare se alijs cupiebat, vt nosci præter ceteros populo, & quondam inter Heroas memorari posset. Sed iuueni ad ingentia nitenti, materies laudis, quæ adhuc defuerat, haud multò post vbertim suppeditauit.

3. Nam anno Christi supra millesimum quingentesimo vigesimo primo, vbi Gallos in armis esse percrebuit, arcemq̄ue Pompeiopolis iam arctè obsidionibus premi, quam ijdem operibus propediem machinisq̄ue verberaturi putabantur; **IGNATIUS** eius tuendæ negotium accepit. Ibi ceteris rei difficultate perterritis, & quòd auxilia nusquam vlla sperarent, de præsidio deducendo paciscentibus, solus nimirum intercessit: mutatoq̄ue omnes consilio, ad mortem oppetendam prius, quàm flagitium consciscerent, induxit. Ita decus

IO S. IGNATII VITA.

retentæ tunc munitionis, penes
IGNATIVUM fuit. Sed per illos for-
tè dies pertinaciùs Galli agere, &
ferreo telorum imbree in arcem ef-
fuso, maioriq̃ue ballistâ institerunt
præsidium quaterere: quo demum
impetu, labantis muri fragmentum
conuellit. Ea moles IGNATIO
propter assistenti, & egregiè dimi-
canti, in læuum crus incubuit: quæ
vt tibiam modicè læsit, ita globus
ipse in dexteram illatus, eam ve-
rò miserrimè habitam, pleramque
omnem collisit. Ex eo vulnere col-
labitur IGNATIVUS. Hunc vt af-
flictum vidère ceteri, omnes nullâ
morâ sese arcemq̃ue hosti dedunt.

4. Loco in potestatem adducto,
IGNATIVUM Galli, præ quàm ab
hoste speres, clementer acceptū, in
sua primùm contubernia deferunt:
tū interim cognito viri genere, im-
pensè laborant vt ægritudine leue-
tur: deniq; lecticæ impositum, suc-
collantibus humeris in patriam re-
portant; obsequio vel in fratribus
raro, nedū in hostibus memorando.

IGNA-

IGNATII *repentina mutatio.*

CAP. II.

5. **I**BI cum per diu in morbo cubaret, re ad summum vitæ discrimen adductâ, insperatò propitium habuit Numen. Ipso enim Apostolorum principum peruigilio, beatus ad illum Petrus ad spectabili ore inuisit; ac velut medicâ manu ægritudinem deterfisset, iam fugientem è corpore animam retinere, morbiq̃ue crescentis pertinaciam flectere incepit. Coluerat quippe hunc IGNATIVS principe studio, tutelamq̃ue sibi prouidus adoptarat. Nec diutius factum, & æger ab eo dein ad spectu conualescit.

6. Ceterum quâ erat elegantia Iuuenis, cum aduerteret, clauum infra genu, malè coaliti ossis vestigium, eminere; eamq̃ue rem impediendo ocrearum decori esse, nihil cunctatus, iussit, quidquid eius emineret, ad viuum rescari. Id si fieret,

fieret, cum graui vulnere pares erant cruciatus exspectandi. Inter quos ille vniuersos ita durauit, vt, nobilitate Spartanâ, ne gemitum quidem ederet, orisve hilaritatem colore mutaret. Sed necesse tamen habuit, donec rediuuium vulnus in cicatricem alteram coiret, lectulo hæerere.

7. Ibi fallendi temporis, libellos institit petere, quorum lectione pridem insuesset: eos nimirum, qui Heroum Equestria, & hoc genus profana ludicra commentis inani- bus fucarent. Verùm opportunè est factum, vt, cum per id tempus hæ fabularum illecebræ domi nusquam essent, earum vicem duo melioris argumenti codices ægro ferrentur: altero vita resq; à Christo Domino gestæ, altero, ab cælitibus reliquis facta facinora perscribebantur. Hos ille versare primum otiosus aggreditur; post ipsa ea lectio in voluptatem vertit, cœpitque animus affici paullatim ac delectari; demum consilium cap-
pit,

pit, olim reipsâ, quæ tunc legisset, imitari.

8. Enimuerò hîc se ipse continuo aduersarium habere; multa, cur incepto desisteret, occurrere, iam inolita per vitæ licentiam consuetudo; iam eius, quod porrò moliebatur, difficultas, & mille talia sollicitabant. Sed nimirum cælestia præpotuere, & breuî aduersus illam cogitationum intemperiem debellatum est. Accidit fortè vt noctu, quòd ita iam eius consuetudo ferebat, cubitu surgeret, & in genua deiectus, preces Parenti VIRGINI litaret, cuius tum icona coràm spectabat. Hîc ingentis desiderij plenus, Virginem Virginis-que Filium adoritur: id vnum adnixus, vt apud eum sibi ducem sacramento dicere liceret. Quippe mortalia prorsus abdicare, vni-que illi auctoratus æternum mancipari iam cupiebat. Habuere momentum eæ preces. Continuo ædes claris fragoribus exsonare, & cubiculum adeò cœpit impatienter tremere,

mere, vt eo motu vitrea quædam fenestra se ruperit.

9. At loci tremor is, non I G N A T I I fuit; quem cetera erectiorem, vnus hic etiamnum metus angebat, qui pudicitiam de reliquo ab hostium insidijs tueretur. Talibus curis anxium non destituere oculi cælestes: & magna Virginum Regina pro I G N A T I O, in hanc formidinem pugnatura, prodijt, cum vigilanti illi se suumque in complexu Filium cõspicuos dedit. Quo spectaculo repentè mutatus, in promptu habuit, omnem porrò voluptatem constanter repudiare, atque ab eo die, donec obiit, vitam castè næuiq; immunem traducere.

10. Iam idem illac tenus exarserat, vt non contentus paruo, rationes iniret, vbi locorum de cetero, atque inter quos degere, consultissimum foret: certus, assiduis corpus supplicijs lentè conficere, & Numini præter ceteros egregiè seruitutem seruire. Diu deliberatum est: cum I G N A T I V S, quò qui-

quidem iret nondum inuento, reperit vnde saltem abiret. Nam ante omnia, placuit patriâ excedere, ætatemque reliquam ab necessarijs procul habere. Ita rebus maturè prouisis, constituit profectio- ni diem. Potuit ea molitio subole- re sagacibus, certè fratrem natu maiorem in tempore aduertit: qui turbare consilium aliquamdiu co- natus, minus nihilo profecit. Nec porrò, vt decretum IGNATIO vi- dit, odiosus esse, aut intercedere au- sus, hominem duobus famulis co- mitatum, ab se amittit. Hic ille Ducem Naiaræum, cognati fan- guinis principem, quem interui- feret, caussatus, ad montem SER- RATVM intendit; celebri famâ locum, & religione veteri insi- gnem. Haud longè prouectus, ser- uitijs duobus modestè se abdicat, cum prius rerum, quas adhuc de veteri fortunâ sibi reliquas fecerat, partem ijs non parcè erogasset.

II. Inde perpetuò solus esse, atque toto itinere nullam adeò noctem

noctem agere, quâ in se ipse flagris non animaduerneret. Idque iam tum salubriter instituit, quod postmodò sibi suisque æternum esset, *Omnia, quaque facere, quaque ferre contingeret, ea in vnius Numinis MAIOREM GLORIAM reducere.* Interim dum pergit secum assiduè reputare, quibus eximijs studijs Numen sibi demereretur; subit vota suscipere, & suam corporis animique castitatem CHRISTO MATRIQUE Virgini consecrare. Quod decretum felici postmodum æternaque constantiâ signauit. Igitur vt proximè eum montem, de quo demonstraui mus, abfuit, vestimentum alicunde sibi coëmit, rudi opere illud, maleque sartum, quò pristinum corporis ornatum emutaret. Id erat omne, talaris pro tunica cento, spartei pedum calcei, tum in baltheum funis, & haustum de veteri cucurbitâ: paupertina supellex, ac profectio, quam viator in Palæstinam moliebatur, idonea.

12. Vix etiamdum illo in mente
constiterat, cum inter primas adeo
curas, coepit de quaerendo Medico
circumspicere, cui omnes animi sui
plagas nudaret, quemque super fe-
rijs rebus consulere tuto possiet. Et
vfu forte venit, vt in Ioannem Cla-
nonem incideret, patriam Gallum,
virum religione ac cetera virtute
singularem. Apud quem tridui spa-
tio omnem priorem vitam, inter
gemitus, veri doloris testes, pensu-
culatè recognouit. Eumque ille,
ad id locorum, primum atque vni-
cum habuit, cui consilia, quæ se-
cum agitarat, detecta vellet.

13. Effectis deinde quæ oportuit,
ac propediem discessurus, do-
num cœnobio equum relinquit; in
templo telum ac pugionem, eme-
ritæ militiæ symbola, ante VIR-
GINIS aram suspendit dedicat-
que, alijs exinde armis vsurus. Post,
appetente noctis crepusculo, re-
motis arbitris commodè abit, vi-
lemque per compita mendiculum
quærit; reperto, clam, quid fieri
B velit,

velit, ostendit. Inter hæc suis se vestibus IGNATIVS exiit, omniaque ad ipsam interulam homuncioni attonito relinquit. Illorum vicem, pingui lacernâ, quam eam in rem nuper coëmerat, ante diem octauum Kalendas Apriles induitur. Hac metamorphosi mirè quàm lætus, illicò ad templum festinat recurrere, atque totam deinde noctem pro Arâ VIRGINIS excubare, in morem veterem peruigilio initiandus. Ibi erectus modò pedibus insistere, modò supplex genibus niti; & largis oculorum imbribus madens, in VIRGINIS fidem clientelamque se dedere. Ne quâ verò agnoscat, gloriæ fugiens, summâ luce maturat proficisci.

IGNATII *pœnitentia Manresa.*

CAP. III.

14. **O**PPIDVM est in Illergetibus Manresa, aliquot passuum millia à monte locus, cuius ijs qui Barcinonem petant: illuc ire
insti-

instituit **IGNATIVS**, inundatus
 lætitijs, & eo ornatu, de quo supra
 docuimus, mendicantis fortunæ
 tunicâ, & fune cinctus, & baculo
 armatus caput, alterumque pedem
 nudus: nam alterum, quod à re-
 centi vulnere vexatus interim in-
 tumesceret, placuit indulgenter ali-
 quamdiu habere. Ita profectum,
 haud multò post citato gradu cur-
 sor assequitur, atque ab eo sollici-
 tē suāsne vestes homini cuidam
 fordido donarit, scitatur: eum, quod
 abiectis centonibus, repentē nitere
 cœperit, neque plebeius animus in
 purpurâ agnoscere se voluerit, Ma-
 gistratui suspicionem auxisse, fur-
 tique reum tantisper in vinculis
 iam attineri. Illacrymauit hoc nun-
 tio copiosè **IGNATIVS**, sese mul-
 tis incusans: & hominem utique
 iam infelicem ratus, cuius etiam
 beneficia forent alijs damnosa; ad
 extremum, quò pauperis innocen-
 tiam absoluat, factum confitetur.
 Quis verò & cuiatis esset, aut vnde
 locorum proficisceretur, rogatus,
 B 2 nullo

nullo se vñquam indicio prodidit. Satis nimirum habuit, si, defenso paupere, insidias gloriæ falleret, suiq̄ue contemptu mortalia triumpharet.

15. Manresam vt ventum est, primum IGNATIO fuit, ad ædes hospitales diuertere, eas, quibus tutelâ præest S. Lucia. Ibi specus inter annis crepidines, hic tu modico in profundum patebat: circùm vñdique vepres, eoq̄ue haud facilis accessu. Intima loci terra cum primis & horrida. Ponenda hñc rerum meliorum incunabula fuere, & nempe animus inter plebeiam egestatem aliquando experiendus. At incredibile memoratu est, quàm sese afflictare id loci, & quantis rigoribus corpus atterere laborarit; earum maximè voluptatum reliquias persecutus, ad quas auidius olim adhæsisset. Vetus illi consuetudo fuerat, capillamentum curiosius struere, comamq̄ue velut in statione disponere, reliquo item corporis cultu vsque in vitium gaudere.

dere. Illam tunc vt elegantiam vindicaret, detecto, quod diximus, capite, crinibus turbidis atque impexis horrere, & ob barbam atque vngues prolixè deformes, despiciatui esse ceteteris concupiebat: tum deinde lectulum somnumque humi capere, noctem pleramque vigilijs lacrymisque exigere.

16. Ad hæc plagis ter quotidie corpus incessere, septemque ipsas horas flexus inter preces ducere: perinde quasi iugem corpori iniuriam facere, id demum foret, animi imperio vti. Per dies prætereà singulos, siue diuina fierent, siue vespertinis vltimisque precibus operadaretur, adesse, cum egregiâ quadam voluptate perseuerabat. Scilicet animus iam illi ad cælestia capienda facilis cereusque erat, & quem sacra carmina miris suauitatibus demulcerent. Victus lautitias rebatur, atri durique panis crustulum, quod pro stipe acceptum, ipse famelicus interdum non sæpius semel cum fontanâ sumebat: reli-

quo, & quidem meliore, quod obuenisset, in pauperes erogato. Quâ de re cum eum Agna Pasqualis fortè obiurgasset; respondit, indecorè facturum, qui Christi clientulis viliores, quàm sibi, annonam reseruaret. Hic ieiunij tenor, si diem Dominicũ exciperes, IGNATIO perpetuus fuit, vt interdum pane solo cum aquâ vesceretur: quamquam sæpè his etiam ipsis biduum totum triduumque abstinent, notabili virium defectu.

17. Et euenerat quondam Manresæ, vt plusculis diebus nusquam conspiceretur: quod cum amici fieri præter morem crederent, veriti sunt, ne quid homini sequius accidisset; eaque propter solliciti, requirendum censuere. Et ecce, longo post tempore in modico sacello reperiunt humi abiectum, viribusque iam æquè ac sensibus ex inediâ destitutum. Perterriti, continuo suppetias occurrunt; & ijs, quæ corpori erant confirmando, ex promptis, ægrè demum restitunt.

tuunt. Sed hoc deinde cum sæpius accideret, IGNATIVM pro amicitia rogant, ne in eo rigore progredi porrò obstinaret. Quibus suaviter ille, Quæso vos, inquit, hoc agamus; & donec animus, depulso discrimine, in tuto collocetur, sinamus corpori huic ægrè esse.

17. Verùm per hæc tam pertinacis incepti studia, breuè se ita maceravit, vt iuueni nuper robustissimo, formam crederes omnem gratiamque defluxisse, neque vires, nisi animæ retinendæ necessarias, superesse. Quo toto tempore dolis insidijsque clam grassati inferi, denique cœperunt mutatâ personâ palam velitari, æquè irritò successu. Nam iuuenem induerunt, vultu habituque non indecorum: qui vt iuxta adstitit, oculis in IGNATIVM coniectis, moueri se miserabili eius formâ fortunaque simulabat. Et ingressus pedetentim, molli- bus argumentis asperū vitæ genus insectari, eò peruenit, vt IGNATIVM, si porrò pergeret, haud

dubium sui homicidam insimular-
ret. Daremus tamen, vt citra mor-
tis periculum in se sæuiret; certè
autem valetudine diminutâ, nihil
virium ei, ad Dei seruitutem, quam
præ se ferret, remansurum. Addidit
verbis, quos conuenerat, colores,
non imperitus fallendi artifex, ni
cælestis IGNATIVM tutela mu-
nijset: qui deprehensis insidijs,
nullo veteratorem adspectu digna-
tus, ad Marianum facellum illicò
refugit; atque ibi lacrymans, in-
cepti rigoris constantiam instaura-
tis desiderijs confirmauit.

19. Ceterùm, vt corporis illum
incommoda attenuarint, curæ ani-
mum grauiores infedere; quas in-
gentes atque intempestiuas, nescio
quis de nihilo metus sufficiebat.
Tametsi enim nihil ille pensius
pridem habuit, quàm vt vltimam
vsque pueritiam accuratâ confes-
sione lustraret, immodicis tamen
etiamnum angoribus carpebatur:
neque vlla aut precanti quies se
ostendere, aut per ieiunia ceterum-
que

que vite rigorem, turbulentia mentis potuit componi. Ergo cogitationum æstu, velut longi doloris impotentia, collisus, in terram incumbebat, nihil vsquam reliqui videns, quã porro euaderet. Tandem cibum omnem potumque decreuit obstinate reijcere, quã citra periculum posset, donec sua menti malacia redderetur. Septem adeo dies ea tenuit inedia, vt nihil interim, neque coeptæ consuetudinis in corpore vexando remitteret, neque viribus tamen plus solito deficere-
tur. Insolentiam facti rescivit denique Sacerdos, cui vni arcana credere sua consuêrat. Is, ne in consilio perseueraret, intercessit. IGNATIVS non insuper habendum illius imperium ratus, paruit haud grauatè monenti.

20. Hanc eius obsequelam tanta continuo tranquillitas excepit, quæ eximendis olim aliorum turbelis mirificè valeret. Neque temerè postea fuit hoc morbo tam impeditus aliquis, tamque obse-
sus,

sus, quin illo absolueretur, ut pri-
 mum IGNATIVM consulisset.
 Et succedere mox ostenta cæle-
 stia, quorum compluria post me-
 morabuntur: ut planè subierit illud
 Vatis dicere: *Secundùm multitu-
 dinem dolorum meorum in corde
 meo, consolationes tuæ latificave-
 runt animam meam.* Illud hinc in-
 terea suffecerit adnotasse, quod sa-
 tis compertum est, per eos dies,
 quibus Manresæ hospes degebat,
 ei plus tricies, aut Christum, aut
 Matrem eius Virginem, inter pre-
 ces apparuisse: magnaque suavita-
 te delibutum, ad arcana cælestia
 eminus cognoscenda, & meditan-
 dos Christi dolores, piè excitasse.
 Unde memorabile in primis ha-
 betur, quòd qui rebus fluxis ad id
 locorum impensè deditus, ac mili-
 tiæ quàm litteraturæ scientior fuisset,
 (nam huius, præter rudimen-
 ta, nihil attigerat) tantâ rerum cæ-
 lestium scientiâ pollere cœperit,
 quantam, nisi de cælo hauistam,
 nemo habuisset.

21. Per eos dies libellum asce-
ticum aggressus est (quem EXER-
CITIORVM dicimus) lucubrare,
arcanae sapientiae feracem, & cui
omnis ordinis mortales multi suum
profectum in acceptis retulere; ne-
que adeò, si suis momentis aesti-
metur, eum à tirone, qualis IGNA-
TIVS tunc erat, scribi potuisse cre-
das. Libellum Paulus postea III.
gravi examine recognitum, pro
auctoritate suâ probum censuit,
ratumque esse posteris iussit, ac re-
scripto in annum M. D. XLVIII.
diplomate, omnes ad eundem se-
dulò vtendum inuitavit.

22. Ceterùm IGNATIVS, qui
in hunc ferè modum vires opef-
que corporis attriuerat, tot nouissi-
mè pugnis confectus, non potuit,
quin vltimi morbi pericula arces-
feret. In quibus morbi iniurijs
compertum est, quantum virtuti
etiam externae vbiuis gentium de-
ferretur. Quoad enim decubuit,
publico sunt sumptu omnia ei pro-
lixè suppeditata: simul & priuata
mul-

multorum studia exarserunt, qui viri moribus permoti, suis pro se quisque in illum obsequijs certarent. Profuitque multis, adijisse; quippe spectatis ibi non vulgaribus documentis, cum audirent **IGNATIVUM** de virtute perorantem; multi continuo vitæ suæ rationes mutarunt; & imitati vnus exemplum, Sacra frequentare religiosius, quam ad eum diem fecerant, studuerunt; tantâ rerum morumque conuersione, vt iurati prodierint testes, qui affirmarent, in ijs locis, prius certè quam **IGNATIVUS** venisset, vix vllam diuinorum notitiam apud incolas valuiffe. Visuntur eius rei præclara ibi vestigia, & supra sexagesimum abhinc annum, indigenis hodieque oppidò recentia putantur: qui ad ædem S. Luciaë, vbi suum & pauperes hospitium, & **IGNATIVUS** sanctioris vitæ rudimentum habere, prouisunt, venerabundi, & hospitis olim sui patrociniò læti.

23. Ac ne qua locus absolefcat,
pila

pil
ris
fur
Eit

TR
IE

tur

fac

sus

qu

qu

arr

tis

cili

opu

iun

tan

na

mo

Ie

2

tud

TI

pila ibi lapidea spectatur, rei veteris elogio inscripta. Quod mihi visum Latinis hinc litteris exscribere. Eius sententia hæc efficitur:

IGNATIO LOIOLAE, BERTRAMI F. Cantabro, Societatis IESU Conditore: quem annos natum XXX. cum pro patria fortiter faceret, eodem tempore & belli iussus afflixit, & propitia salus erexit: quiq; idem tam castitatis tuenda, quam Palaestina visenda cupidus, armis Magna VIRGINI dedicatis, tunicamq; talarem, & vestem cilicinam indutus, coepit hinc rerum opumq; inops lacrymis, precibus, ieiunijs, priorem seu militiam, seu vitam damnare; hoc marmor, ob aeterna viri merita, & miranda sanctimonie exempla,

P. C.

Io. Bapt. Cardona, Valentinus
Vichi Ep. & Tort. electus.

24. Ab eâ, quam diximus, ægritudine nondum planè se IGNATIVS collegerat, cum reputare apud

apud animum suum institit, quî in consuetudinem, vi morbi intermissam, postliminiò rediret; pergeretque in corpore exercendo pericula vilia habere.

25. Sed ingentibus animis vires obnuntiabant. Nam continuò eâdem inualetudine secundum tertiumque pessum datus, atque à stomachi presertim iniurijs miserè impeditus, cedere demum insultanti fortunæ cogitur: & quod dudum monuere amici, vt mitius in corpus suum ipse consuleret, exoratus, in eorû auctoritate futurum se ostendit.

Ita corpori tegendo ac defendendo frigori, duplices, rudi opere, & colore Veneto, tunicas admisit: indidem & cucullum, capitis vile tegmen, recepit. Dubitasset, vestimêto se ille, an ludibrio magis induisset.

IGNATIÏ iter Romam, & Ierosolymam. C A P. I V.

26. **P**ROXIME annum in eo iam Poppido IGNATIVS substiterat, cum interea loci opportunum

num credidit, si desiderium Palæ-
stinæ, quo se ardere sentiebat, per-
sequeretur. Re deliberatâ, excedit
Manresâ, & Barcinonem (priscis
Fauentinam) solus proficiscitur:
comites, qui se multi obtulerant si-
bi, diuina cogitabundo, neque in
humanâ ope nitenti, haud magno-
pere necessarios ratus. Simul eò
peruenit, vrbis templum ingredi-
tur: atque ibi dum verba ex more
ad populum fiunt, inter puerorum
stationem, aduena sub aræ gradi-
bus adsidet.

27. Aderat commodè & primi
nominis femina, Isabella Rosella.
Ea hominem peregrinum non uti-
que eum esse, quem se ferret, suspi-
cata, insolitò mouebatur. Nam,
quod multò post ipsa Ribadenei-
ræ commemorauit, I G N A T I I sen-
sit ora tunc radiare; seque intimè
percelli, ac velut vocem humanâ
occultiorem accipere, quâ accire
hominem iuberetur. Obsecuta ma-
iori imperio mulier, curat hospitem
dimissâ concione ad se inuitari,
suoque

ſuoque illum prandio adhiberi ;
quòd eam rem ſibi volenti eſſe,
maritus , vir nobilis , ostendebat.
Hic opportunè tantâ vi de rebus
diuiniſ, deque cęleſtium amo-
re diſſeruit IGNATIVS , vt inter
modestiam eius ardoremque , ad
omnia dicentis verba vehementer
obſtupescerent.

28. Hęc eadem Iſabella, quòd
cum Nauarcho conueniſſe iam
compererat, vt profecturus hospes
lembulum ingrederetur, magnope-
rè diſſuaſit, tamquam futuri certa.
Quippe is phaselus breuî poſt in
portu, inque ciuium ore, fluctibus
hauſtus , interiit ; tracturus in cla-
dem & IGNATIVM, niſi conuen-
tæ morti femina interceſſiſſet. At
ille grandiori nauigio vectus , ſe-
cundâ tempeſtate quinto poſt die
quàm Barcinone ſoluerat , Caie-
tam appellitur : cùm itinere toto
nihil de conſuetâ viuendi ratione
mutaſſet , ſed perpetuus illi ſermo
vel cum Deo, vel de Deo fuiſſet :
quo vectores ita pleroſque rapuit,

vt non aliter illum, quàm SAN-
CTVM propalàm nominarint:
quod quidem ei nomen iam antè
& Manresæ, ac pòst etiam Barci-
none, ceu proprium apud indige-
nas hæserat. Inde Romam magnis
itinerum difficultatibus contendit.

29. Vfus enim venerat, vt sub
illum fortè annum, qui post sesqui
millesimum tertius & vigesimus
numerabatur, Italiam pestilentia
passim laceraret; finesque omnes
arctis custodijs seruarentur. Qui-
bus proinde rebus fiebat, ne quàm
moenibus receptus, curare corpus
aliquando, aut stipem orare posset:
sed ibi demum famelicus ac fati-
gatus cubile caperet, vbi deficien-
tem nox oppressisset. Eo tempore
Caietam inter ac Romam, æstiuam
militum erant; simul militaris, quæ
plerumque solet, licentia. Et illac
transiens IGNATIVS, haud ob-
scure sensit, aliquos malo consilio
facinus atrox, ac nescio quid im-
memorable, moliri. Exarsit vehe-
menter IGNATIVS; &, quòd in

C eo

eri ;
esse,
bat.
ebus
mo-
nter
, ad
nter

quòd
iam
ospes
ope-
erta.
st in
tibus
cla-
uen-
. At
, se-
st die
Caie-
toto
tione
ermo
isset:
puit,
vt.

co verti agique honorem DEI crederet, coepit è longinquo, quantâ maximâ voce licuit, exclamare, vt facinorosos ab incepto nefario deterreret. Valuit inermis clamor: & quos ducum imperia minæque non tenuissent, Viator seminudus in potestate habuit; vsque eò, vt infectâ re, ab opere tentato confestim diffugerint. De cælo tactos veriùs, quàm voce hominis increpitos, autumasses.

31. Tenuit ægrè tandem propositum, Romamque perlatus, piè ad summa vrbis templa supplicare, & sacra deuenerari religiosè studuit. Pòst etiam impertitis ab Adriano VI. precibus, cum dies non plus quindecim in Vrbe remansisset, maturauit proficisci. Etsi autem fuere multi, quibus consultum non videbatur, vt id temporis homo omnium, rerum iuxtâ ac virium, egens, cum fortunâ tam malignâ maritimam expeditionem moliretur: abstineri tamen haud potuit, quin perseueraret. Ita abire obstinato,

nato, circiter octo numos aureos amici in nauum obtulere.

32. Quibus ille, ceu temerè acceptis, mox sollicitari animum persensit: & arbitratus haud decere, vt quæsita paupertas peculium haberet, eosdem occurrentibus in viâ mendiculis dispertit. Exinde cupidus vltima rursum experiri, Venetias petit. In quo itinere nullis plerumque tectis acceptus, sub dio decubare; adhæc obuij hominem ignotum palloreque exsanguem, ac macie deformatum prospectro fugere, & mortis simulacrum auersari, nusquam in comitatum admittere: verùm ab humana consuetudine exclusum, non etiam cælestia deseruere.

33. Iam à Fossâ Clodiâ (Venetorum oppido, quod Clugias vocarunt) Patauium ibat, cum in aperto planoque æquore, se cium illi se Christus addidit: sui que spectaculo suauissimè delibutum, ad graua quondam perpetienda confirmauit. Ita latitijs omnibus perfusus,

Patauium venit: aditu, quod in eâ locorum custodiâ vix speres, nusquam impedito.

34. Venetias inde mouit: vbi Caroli Cæsaris Legatum reperit; ciuem quidem suum, & à se minimè alienum; eum tamen appellandum sibi non putauit, ne quem ab homine fauorem nundinari videretur; diuino contentus. In vrbe, nouæ de integro difficultates decretam profectionem eludere conatæ. Nam inter multa, & nuper capta à Turcis Rhodus memorabatur, auspicijs Solimanni, nostrâ tum clade felicis: & ipsemet **IGNATIUS** febrile non obscure incipiebat. Tamen nihil omnium fuit, quod animum ab incepto dimoueret. Quin eâ se esse spe ferebat, vt Ierosolymam nauigaturum certò crederet, si naus vel vnica de portu Veneto soluisset.

35. Interea verò, quoad Venetijs harere visum est, hanc sibi viuendi legem **IGNATIUS** sciuit: interdum modicum victum precario quærere;

qua
sub
ten
eo
Se
bili
pe
tiro
str
ris
ne
pe
du
ac
pr
ce
ex
da
ra
de
S.
I
eu
le
in
m
su

quærere ; noctu autem gratuitum sub cælo hospitium optare , quietemque in publico capere. Hinc res eo tempore accidit memoranda, vt Senatorij ordinis vir de primâ nobilitate, domi suæ cubans, se talibus per noctem vocibus increpari sentiret: Nempe tu inter hæc vestium stragulorumque serica, & familiaris opulentia aulæa noctem degis; neque meum interim seruulum pensi habes, qui in fori porticu nudus abnoctat. Tu mollibus plumis, ac diuite in lectulo recumbis ; illi pro culcitâ humus est, & tegetis vicem cælo operitur. Non sustinuit exprobrantis vim Senator : sed damnato confestim lectulo, prope rat cubitu surgere; metuque plenus domo egreditur, & contabundus ad S. Marci forum denique defertur. IGNATIO ibi humi reperto, & eum utique videns esse, quem cælestia vestigia prodidissent, secum in aedes perducere, lauteque & humane complexum, vehementer suspicere cœpit. Sed ille honorum fugiens,

fugiens, ab hospite nobili ad hominem Hispanum, familiariter inuitantem, diuertit.

36. Sub hæc otiosus cognoscit, profecturis necessum esse, vt, nauigij impetrandi, Andream Gritum adeant, virum eius tunc Reipub. principem. Quod cum & IGNATIVS fecisset, ita statim conuenit, vt, dato negotio, in prætoriam nauim gratis imponeretur. Eâ erat designatus insulæ Prætor in Cyprium transmissurus. Hic ecce tibi! quo ipso diei momento, feбри incommodum æstuabat, & à pharmaco fortè hausto vix etiamdum abierat, nuntiat, nauigationem properari. Medici proinde negare, rectè facturum si conscenderet, & rem periculi compertam dicere. At ille morem potiori Medico gerens, proficiscitur; & in nauim, secus quàm omnes metuerant, integrè conualescit.

37. Inter nauigandum mala facinora fiebant multa, quæ IGNATIVS, pro suo in Deum studio,
libe-

liberius vindicabat, quàm vt vecto-
rum aures paterentur. Eò consti-
tuerunt nauæ illum aliqui in in-
sulâ vsquam desertâ exponere, &
clanculò incautū relinquere. Nec
longè iam à scelere meditato ab-
erant, cùm subita se procella in na-
uim intulit, magnoque illam im-
petu in altum reiecit. Ita ventis
pro IGNATIO dimicantibus, por-
tum nefarij consilij tenere ne-
quierunt.

IGNATII *studium in sacrâ Vrbe*
visendâ. CAP. V.

38. **P**ER eos dies sæpè CHRIS-
TUS illi conspicuus adfuit,
& mirificâ voluptate captum, de-
nique ad pridie Kalendas Septem-
bres in portum, & quinto pòst die
in Urbem sacram induxit, cùm
Venetijs pridie Idus Iulias disces-
sisset.

39. Hic suprâ quàm credi fa-
cile possit, magnis lætitijs inundari
IGNATIVS cœpit, cùm cominus
primæ religionis rudera adspiceret,

Urbem veteribus ruinis inclytant,
ac tot prodigiorum feracem. Ibi
quoad morari licuit, assiduis gau-
dijs affluebat: & noua semper vo-
luptas erat, loca alia ex alijs obire,
eaque præsertim vestigia religiosè
venerari, quibus olim impressis, hu-
mum hanc CHRISTVS nobili-
tarat.

40. Nec verò consilium illi fuit,
inde aliquando excedere; sed om-
nem ibi de cetero vitã, cùm hisce
studijs, tum traducendis ad Chri-
stum barbaris, addicere: quam-
quam, ne quas indidem gloriolas
captaret, istud velle tum quidem
dissimulabat. Re tamen alterã,
cum Præsìde loci (is erat Fran-
ciscanis Patribus Præfectus) matu-
rè deliberatã, & multis vndique
difficultatibus compertis, necesse
habuit in Hispanias redire; tum
rebus aliorsum euadentibus, eum
vitæ modum sequi, quem Deo vi-
deretur.

41. Igitur postea quàm dili-
genter omnia pieque perlustrarat,
datur

datur ex more signum profectio-
 ni : cum aduena nouis iterum cu-
 piditatibus exarsit , ad olearum
 montem reuifere , & sacrorum pe-
 dum vestigia, quę in lapide CHRIS-
 TVS ibi destituerat , rursus con-
 templari. Quare solus repentē, ne-
 mine conscio, & quod periculi for-
 midinisque plenum erat, cum nul-
 lis Turcarum præfidijs , eodem
 postliminiò euadit ; impensè ser-
 uaturus, in quam terrę plagam im-
 pressi pedis indicia spectarent : cu-
 stodijs, quòd alia nimirum defie-
 bant, cultello forficulaque in mer-
 cedem relictâ.

24. Interim aduertitur, ex ad-
 uenis vnum IGNATIVM deside-
 rari. Tum verò Patres de eo solli-
 citi, metuere ; & idcirco nuntium,
 qui quàm primùm reduceret, sub-
 mittere. Sed & alter, è Schismate
 quidam, eius familiæ quæ à cingu-
 lo indigetatur, impendio acerbior,
 acriter hominem turbideque acci-
 piebat. Nihilo tamen ille pertur-
 bator, in CHRISTVM idemtidem

intuebatur, quem anteambulonem ad vsque cœnobij fores secutus, non modicas voluptates hauriebat.

43. Iam hiemare cœlum inceperat, & niuibus glacieque omnia circum infesta esse, cum tanto maris intervallo Italia repeteretur. Neque vlla tamen illum præsidia in hiemem muniere, nisi quod crassioris telæ femoralia, ac de simili centone thorax amiciebant: & hic quidem secundum humeros lacer; cui, decurtatæ tuniculæ lacernam tenuem, ac senio victam, superinjceret. Calceatus item, cetera crura relinquebat prorsus detecta.

IGNATII reditus in Hispanias.

C A P. V I.

44. **H**OC ornatu præparatus in Cyprum deuehitur. In Cyprio portu tres naues reperit, inde propediem soluturas, Turcorum alteram, alteram Venetorum, armamentis omnibus apprimè instructam: in quarum quidem neu-
tram

tram admitti potuit. Et Venetæ nauarchus rogatus, IGNATIVM transportaret; compertâ eius mendicitate, parum habuit negare, ni eundem insuper cauillo peteret. Eum certè, quem sibi tam prodigiosè sanctum memorent, nauigij non egere: iuberet vndas magis ancillari, & pedibus obnoxium mare perambulare. Pœnituit statim dixisse: & linguæ intemperantiam repentina nauigij clades expiauit.

45. Reiectus in hunc modum IGNATIVS, tertiam conscendit, exiguam illam, & vetustate carieque proximè fatiscentem. Eæ simul omnes in altum euectæ, ac secundis ventis in vesperum vsæ. Inde cælum omne turbari, mare furere, & naues atrocibus procellis concussæ, longè diuersissima euenta sortiri. Turcica fluctibus decumanis expugnata, & immani aquarum vortice, cum omnibus vectoribus hauita, momento subsidit. Mitiùs in Venetam sæuitum est:

ea

ea iuxta Cyprum euerſa quidem labefactaque peſſum ijt, ſed incolumem tamen turbam expoſuit.

46. Solus IGNATII lembus, quamquam malè ſartus, impunè per omnes tempeſtatis turbines euafit: ac medio circiter Ianuario, anni M. D. XXI V. ſaluis omnibus portum tenuit. Verùm ille vix pauculos dies Venetijs moratus, repetere terram Hispaniam conſtituit. Cui rei numis aliquot, crallaque panni telâ, quæ ſtomacho fouendo eſſet, in ſtipe acceptis (nam à frigore longaque nuditate vexatus, pridem laborabat) Ferrariam, Italiae urbem proficiſcitur: vbi ſuper alios alij pauperes incidere, & ſtipem de more ſtagitantes, IGNATIVM breuî omni, quam diximus, pecuniâ exuere. Ipſe dein è templo egreſſus, oſtiatim ſibi cibarium panem emendicauit.

47. Poſt abire Genuam volens, non potuit, quin à militum Hiſpanorum præſidijs conſpectus, & pro exploratore primùm comprehenſus,

ſus
inſ
cib
der
uit
Se
bel
eu
rah
I
da
du
gr
pi
ni

I

48

ni
co
lit
qu
D
in
cu

sus, indignissimè multaretur : tum infani vicem traductus, pugnis calcibusque non perfunctoriè concideretur. Quæ tanta suorum conuitia hilaris ille ferre perseuerauit. Sed Galli, quibus eâ tempestate bellum cum Hispanis acre erat, eundem postea nacti, longè liberaliùs dimiserunt : gens iterato in *IGNATIVM* beneficio memoranda. Genuam hunc in modum perductus, indidem Barcinonem, ingruentibus mari quâ hostium quâ piratarum periculis, incolumis denique traiecit.

IGNATII studium litterarium
Barcinone. CAP. VII.

48. **P**OST quàm difficili peregrinatione defunctus in Hispanias *IGNATIVS* reuertit, non fuit consilium, reliquam ætatem sine litterarum cultu degere: nempe, si quam orbi laboranti opem ferre, Deoque obsequium probare suum impensius vellet, intelligebat, esse cum studio virtutum, scientiarum quoque

quoque subsidia coniungēda. Proinde annos iam natus XXXIII. aggreditur, prima linguæ Romanæ elementa condiscere: eamque ob rem in disciplinam se Hieronymo Ardebalo tradidit, viro probō in paucis & humano, grandis prætextatus: cū interim ab Isabellâ, feminâ nobili, de quâ suprâ monuimus, ei benignè alimenta suppeditarentur. Hic verò non deseruit se infernus veterator: sed futuri iam sagax, magnis conatibus hoc sibi agere sumpsit, vt hæc IGNATII cœpta quàm primū impediret. Eam ad rem conficiendam, in varia se ora idemtidem abdere, aliasque fraudes ex alijs ducere, numquam omittebat, in IGNATIVM ingeniosus. Sed ille tanto maximè in inceptis pergere; nec pati, vt stygijs aliquando laruis vllam studiorum omissionem gratificatus videretur.

49. Et verò remittere iam stomachi dolores sentiens, quibus haud pridem tenebatur, occupat
 mox

mo
 cor
 nup
 ind
 der
 leas
 ita
 app
 ret
 nis
 ftiu
 ipsa
 am
 res
 tige
 vlu
 pal
 hu

 biu
 tur
 ftit
 Hu
 sce
 cor
 TI
 tio.

Pro-
 II.
 na-
 que
 ero-
 pro-
 ndis
 sa-
 præ
 nta
 de-
 fed
 ati-
 nac
 um
 en-
 em
 du-
 in
 ille
 re;
 uis
 ra-
 o-
 us
 bat
 ox

mox redire ad veterem domandi
 corporis rigorem; cui bello, quod
 nuper instauratum secus cessisset,
 inducias aliquamdiu morbus de-
 derat. Cœpit igitur calceorum so-
 leas quoque perforare, sensimque
 ita omnes deterere, vt hiemi iam
 appetenti nudis vestigijs occurre-
 ret: relictâ interim summi tegmi-
 nis alutâ pro eo, ac luem intempe-
 stiuæ gloriolæ semper fugitabat, ne
 ipsa se paupertas in sui spectaculo
 amitteret. Per idem tempus duæ
 res illi maximè memorabiles con-
 tingerunt, quæ cum de patientiæ
 vfu, tum de charitate eius mirabili,
 palam fecere. Earum est altera in
 hunc ferè modum gesta.

50. Erat in suburbano cœno-
 bium à sacris Virginibus habita-
 tum: ANGELORVM tutelâ, & in-
 stituto S. DOMINICI insigne.
 Huc ruere aliqui subinde adole-
 scentes, locumque vanis studijs
 complere nuntiabantur. IGNA-
 TIVS abolendæ consuetudinis ra-
 tiones inire, idque vehementer
 con-

contendere apud Virgines suscepit, ne licentiæ iuuenili porrò aditum patefacere, seseque ipsæ talium discriminum iniurijs obijcere pergerent; sed secessum, quàm noxiam familiaritatem, mallēt. Remque eò constanter adduxit, vt exclusi in posterum iuuenes, cum postliminium non haberent, auctori infensi minitarentur. Qui postea quàm metu consternari hominem non posse viderunt, aliquoties illum adorti, fustibus atrociter accipiunt, easque illi plagas imponunt, quæ medicato malagmate vix curari triginta diebus potuere. Insanierunt ij quidem talia: ceterum IGNATIVS sua nihilo magis desinebat; lætus ea fecisse, quibus pœnas improbi, præmia superi decreuissent. Sicarij certè prolapsi inter verbera conspicati, pro mortuo reliquerunt. Et moriturus in vestigio fuerat, ni vocibus intermortuis excita vicina, suppetias ijsset, agrumque, non sine cruciatu, in Ioannis Pasqualis ædes

æde
rius
veh
dici
erat
nus
cris
por
etia
tè
om
dijs
fusi
gor
pau
tri
gnis
tus
re,
vell
cæli
uifi
agr
pos
grè
fam
re:

ædes deportasset. Illic optata ve-
rius, quam sperata sanitas, amicos
vehementer sollicitabat, certè Me-
dici pro conclamato habuere: sub-
eratq; iam momentum, quo actu-
rus animam credebatur. Igitur Sa-
cris, quibus oportuit, procuratus, id
porro expectabat vt supremum
etiam vngeretur. Tum ingressa for-
tè materfamilias cubiculum vidit
omne mirificâ luce collustrari, ra-
dijs ab ipso lectulo in orbem dif-
fusis. Territa mulier insolenti ful-
gore, pedem principio retulit; sed
paullo post progressam IGNA-
TIVS, & miraculi consciam, ma-
gnis precibus adegit, ne, quod in-
tus sola conspexisset, foras prode-
re, aut hominum cuiquam narrare
vellet. Hinc veri non absimile est,
cælites ad ægrum aliquos tunc in-
uississe; eaque luce omnem corporis
ægritudinem depulisse. Nam breuî
post recuperatæ sunt vires, & inte-
grè sanitas est consecuta. Hanc ip-
sam insperata dein solatia excepe-
re: cum ij iuuenes, qui prius eum

D

nefa-

nefariè læserant, mox admirati virtutem, suumque facinus execrati, ad IGNATII pedes vltro abiecerunt sese, vitæque prioris consuetudinem, gratulante populo, emendarunt.

52. Alterum erat huiusmodi. Redibat fortè ab eodem illo cœnobio in urbem IGNATIVS, cum ex obuijs cognoscit, in propinquo tragicæ rei facinus patratû: hominem, nescioquẽ ærumnosum, (acta Lissanum nominant) vt sibi letum ipse concisceret, infami nodo corpus à cubiculi trabe suspendisse. Herciscunda cum fratre hereditas, ad restim illum adegerat. Inhorruit ad barbaram necem IGNATIVS, rectaque in ædes irrupit, & spectatâ pensili scenâ, laqueum manu properat incidere. Dilabitur ab infelici arbore cadauer: (quippe omnes mortuum conclamant) at ipse nihilominus in preces descendit, nec multò post truncum iacentem fidenter compellat; & ecce tibi, reuiuiscere continuo miser,

miser, sensibusque rursus valere,
 ac fungi; donec edito doloris in-
 dicio, & noxis exomologesi de-
 tersis, vitam iterum, sed opportu-
 nius, exhalaret. Quod IGNATI
 facinus, rebus bene pensatis, vide-
 ri potuit ope maiori quam huma-
 na fuisse patratum: ideo confestim
 tota urbe divulgari coeptum, sui
 habuit magnam ad omnes admira-
 tionem. Mansit igitur Barcinone,
 non minus biennium, vir tanto na-
 tu, rudibus puerorum studijs, sed
 olim magnæ rei futuris, intentus.
 Denique sub annum M. D. XXVI.
 auctoribus viris doctis, maiorum
 litterarum causâ Complutum dis-
 ccessit.

IGNATII studia & erumna Com-
 pluti. CAP. VIII.

53. **C**OMPLUTI recens exstru-
 ctum erat diuersorium à
 Ludouico Antezana, gratuita pau-
 perum ædes. Ibi domicilio impe-
 trato, IGNATIUS de rationibus
 studiorum suorum coepit cogitare:

&, amicorum non optimo consilio
 vsus, simul Logicen, omnemque
 Philosophiam, cum Theologiâ,
 apud diuersos interpretes tentare.
 Arbitrabantur illi, in rem fore,
 si compendiariâ ad disciplinarum
 metam decurreret.

54. Ipse prætereâ suoapte ductu
 in plures adhuc diuersissimi inge-
 nij res ferebatur: vt qui parum cre-
 deret, laboriosissimam in procu-
 randis litteris prouinciam, stipe as-
 fiduâ difficiliorem reddere; sed
 contendendum insuper, vt aut pue-
 ros rudimenta virtutum, ac religio-
 nis capita doceret; aut ad extre-
 mum, aliud ipse peculium corro-
 garet, quo egentiorum inopia sub-
 leuaretur. Eâ hominis virtute per-
 spectâ, fieri vix potuit, quin certa
 inter omnes admiratio inualesce-
 ret. Quæ ipsa hoc etiam vehemen-
 tius auxerat, quòd IGNATIVM
 veste viderent simplici ac plebeiâ
 contentum, nudis pedibus incede-
 re: ad hæc, in simili ferè ornatu
 tres eius commilitones spectari.

Hi

Hi
 Gal
 nitu
 inde
 fam
 nâ c
 5
 nijs
 TIC
 me
 qui
 tur,
 nes
 hab
 Ioa
 ficis
 cum
 stel
 hab
 adit
 cur
 sim
 que
 pos
 5
 sâ,
 bus

Hi erant, qui vnà cum adolescente Gallo, vt sub ipso mererent, diuinitus animum induxerant: quiq̄ue inde omnes, iocantibus Hispanis, familiare quoddam à viliori lacer-nâ cognomen sortiebantur.

55. Sed in varijs hominum ingenijs, affectus, alijs aliud de IGNA-TIO sentiendi loquendiq̄ue argumentum ministrabat. Ex his fuere, qui, quòd nouitas omnis timere-tur, necessarium dicerent, quæstio-nes super scitis ac moribus ipsius haberi. Quæsitorem placuit esse Ioannem Figueroam, qui Ponti-ficis tum Toletani vicem summâ cum potestate curabat: post Ca-stellani Regio consilio Præfectum habuere. Is nauiter prouinciam adit, omnesq̄ue IGNATI rationes curiosâ diligentiam scrutatus, nouis-simè reperit, neque rem esse, ne-que vocem, quam notare censura posset.

56. Eius tamen experiundi cau-sâ, aliquid purgandis suspicioni-bus concessum est, vt in carcerem

D 3

postea

54 S. IGNATII VITA.

postea datus, ipsos duos & quadraginta dies detineretur. Quod magna ille quidem hilaritate tolerabat, ut qui innoxium se ipse sciret; dudumque appetisset, CHRISTO suum in ferendis iniurijs amorem approbare. At multi tamen erant haud infimo loco viri, qui suam se illi operam gratificaturos ostendebant; prompti, si qua cuperet, vinculis eum liberare. Quibus id ille permissurum se audacter negabat: neque, si suam ipsius procurare causam vellent, concessurum: nullo eum patrono indigere existimans, quem iudex animus absolvisset: tum etiam, quod a Magistratu doceri percupiebat, an qua forte inscius deerrasset; facilis sequi, si ad meliora duceretur.

57. Causa diu ampliata, Vicarius denique innocentem IGNATIVM renuntiat; ac publicam sententiam adversus calumniam latam, simul illum sociosque custodiam educit. Humano iudice defensam innocentiam, mox tribunal etiam caeleste

caele
qua
IGN
sole
mu
datu
Luc
con
TIC
con
rat
pri
nu
la

ad
rei
tu
fus
ha
ra
fla
T
la
vo
co
fa

cæleste vindicauit. Postea enim quàm de carcere exijt, mandatum IGNATIO est, vt abiectâ vestis insolentiâ, habitu cum ceteris communi vteretur. Atque in eam rem datum negotium cuidam Ioanni Lucenæ (viro ad hoc genus officia consuefacto) qui vestiendo IGNATIO, de quæsitâ stipe pecuniam conficeret. Verùm vsus ita venerat, vt ambobus ad ædes quasdam primarias delatis, magna vis hominum se ostenderet, qui tunc ad pilæ ludicrum otiosi intendebant.

58. Ibi homo Nobilis (nomen adscribere parcimus) cognito cui rei adessent, vehementer sanè conturbatur; & ad Ioannem conuersus; Et cur tu, inquit, eo loco vir, hanc talem cogere stipem perseueras? malè ego dispeream, & vel flammis ardeam, nisi istic (IGNATIVM aiebat) flammis est vstulandus. Attonuit præsentem acerbior vox, quibus IGNATII honestas incomperto erat. Atqui haud diu cessatum est, & eodem ipso die nun-

tius affertur, natum Hispanis esse Principem. Excitauit ea nouitas ciuium animos, vt festo apparatu sua pro se quisque gaudia testari conarentur.

59. Inter quos etiam Nobilis ille, de quo memoramus, applaudere regno cupiens, properat editam domus turrim conscendere. Illic improvidus flammæ scintillam excudit; quæ ad vicinam nitrati pulueris custodiam perlata, in insperatum incendium repente euasit, hominemque eluctantibus flammis comprehensum, miserri-
mè peremit. Censuerant id non fortuito factum, sed offensum luculento conuitio Numen, despecti IGNATII pœnas sumpsisse. Cœpit exinde contemptæ virtutis fama valescere. Sed re postmodum, vt acciderat, vulgatâ, grauius indoluit IGNATIVS, & obortis lacrymis, Hoc manè, inquit, ipse has sibi infelix Vates exsequias prædixit.

IGNA-

IGN

60.

letum

cum

Tol

nign

gend

cam

polli

fectu

mori

dia

quæ

ritat

iteru

atqu

dinis

nou

rere

mou

ti, co

tutis

6

gista

IGNATII studia & arumna Salmantica. CAP. IX.

60. CETERVM Compluto discessurus, instituit Vallisoletum ex negotio petere, quod cum Alphonso Fonseca, Antistite Toletano, conficeret. Hic cum benignè complexus, & re, cuius agenda venerat, effectâ, Salmanticam cum viatico, inter opportunis pollicitationes dimittit. Eò profectus, continuò cœpit more suo mortales quosque ad virtutum studia perlicere, illaque eadem agere, quæ alibi visa iam erant in familiaritatem vertisse. Quapropter paucis iterùm diebus increbescere rumor, atque IGNATIVM ad omnis ordinis homines differre: qui & rei nouitate & mali metu exciti, accurere; deque dicentis libertate, & in mouendis animis facultate solliciti, cogitare, ne quod virus in eo virtutis schemate tegeretur.

61. Re omni nouissimè ad Magistratum delatâ, hoc facilè proficiunt,

D 5

ciunt,

ciunt, vt iniectis catenis ipse ac socius arctissimè colligati, nusquam possent ab altero alter diuertere. Dies duos & viginti tenuit is carcer: cum nihilo intereà minor ad illum concursus fieri, & ipse in vitia liberè pro virtutibus dicere, verbisque omnes ad honesta accendere perrexit: tantis occupatus gaudijs, vt patiendi cupidior, ijs succensuerit, quibus ideò se esse miserabilem videret: confessus, eos ignorare, quas carcer, quasque alia damna delicias innocentibus parturirent. Per eosdem dies annum, & si quid aliud captiuis opus erat, aliqui ciuium vbertim suppeditabant. Sed neque à quæstionibus habendis cessatum fuit: quæ tamen ipsæ quò diutiùs acriusque exercitæ, eò sublimiùs innocentiam euexere. Et euenerat tunc, vt forte quadam effractus carcer, captiuis patefecerit viam. Nec omisere ceteri, quin fortunâ mox vterentur. In libertatem elapsi clam omnes; quod per sententiam nequierant, per

per f
stera
ac va
Soci
mici
gam
hoc
conf
dice
mira
font
clan
6
que
ban
que
TIV
Cof
dis
nir
que
reb
vt
tur
tem
gna
tur

per fugam seipsi absoluerunt. Postera dies carcerem æquè apertum ac vacuum ostendit. Solus ibi cum Socio IGNATIVS, tresque eius amici, quos eadem inuitare ad fugam occasio potuerat, restitere: vel hoc argumento docturi, quibus conscientia patrocinetur, eos à Iudice carcereque non timere. Admirata factum insigne ciuitas, infantes haud dubio consensu proclamauit.

62. Ad extremum Magistratus, quem Baccalaureum Friam dicebant, cognitæ virtuti innocentiaque testis è iudice factus, IGNATIVM Sociumque probos esse doctosque homines affirmat: & fraudis scelerisque obiecti puros, ex animi sui sententiâ, pronuntiat. Atque ita vinculis eximuntur. Apparebat pridem huc spectare DEVM, vt IGNATIVS per hos fortunæ turbines duratus, decumanas olim tempestates superare, & vel pugnantibus ventis nauim ad portum, quem ipsi DEVS edixisset, appel-

appellere condisceret. Nam & ingentibus illum animis impleuit, & crescente desiderio accensum, ad Socios scribendos impulit, qui cum ipso vniuersi in subsidijs essent, dum ad communem laborantis mundi opem ducerentur.

IGNATII studia & arumna
Parisiis. CAP. X.

63. **I**NDE cupiditas inuasit Lutetiam ire; urbem Parisiorum à litteris apprimè celebrem, & Musarum vetustissimam sedem: idque consilium quâ constantiâ cepit, ita retinuit vt obnitentibus multis, & immania damna, viaeque incommoda prædicantibus, eripi tamen hanc sibi mentem nunquam pateretur. Hi, temporis cælique inclementiam proponere: hi, loci hiemes, & anni frigora memorare: tum deinde funestum Gallos inter Hispanosque bellum, & iam mutuis cladibus geri cœptum: rursus terricula, quibus itinera forent septa, ostendere: adductis

com-

compluribus barbaræ crudelitatis
 exemplis, quæ in viatores nuper
 edita ferebantur. Ad quæ omnia
 IGNATIVS quàm interritus esset,
 vultu verbisque demonstravit, do-
 ctus, si quò diuinitus mitteretur,
 pacem inter arma, in periculis se-
 curitatem, ipsisque in laboribus
 otium sperare. Secundùm hæc,
 cum bono Deo in Galliam transf-
 ijt, itinere pedestri, atque an-
 no M. D. XXVIII. Parisios in-
 columis peruenit.

64. Iam alibi senserat, propera-
 ras studiorum spes secus euenisse:
 neque damnum, nisi nouo ince-
 pto, corrigi posse. Igitur Parisijs
 prius iustitit ad humaniores litteras
 per biennium incumbere, quàm
 grauioribus initiaretur; tum deinde
 Philosophiæ operam diligentem
 triennio nauare. Vbi quidem tan-
 tos progressus fecit, quantos vel
 Præses ipse iudicaret, ad honorem
 Magistri petendum, idoneos. Quem
 locum ille, quò luculentius doctri-
 næ testimonium ad ceteros iuuan-
 dos

dos perferret, non repudiauit. Postmodò se diuinis etiam litteris dedit formandum: nec sine Numine. Nam, etsi litterarios labores, credi vix potest, quæ incommoda exceperint; tamen hominem non fregere. Primum illi domicilium, locus fuit hospitalis, à S. Iacobo dictus; sed extrà, & ostiatim victum rogabat. Coactus inde triennio idemdem ad Belgas excurrere, inque Britanniam trajicere: vnde annuo com meatu ab Hispanis institoribus collecto, egestatis iniurias toleraret. Accedebant assidua corporis & asperrimæ vexationes: quibus vel solis labefactarum vires etiam integræ potuere. Quod quidem non diu post euenit, quando, ne vita prorsus amitteretur, necesse habuit, aliquamdiu scholas omittere. Rursus lacerebant illum aliæ item curæ: quibus anxius, alienæ salutis consultum cupiebat. Denique acerbis multorum odijs appetitus, vehementer iactabatur. Operæ pretium fit,

fit
rall
... e
pus
& i
em
mo
auf
spa
nec
pra
do
Qu
cta
tra
ha
nes
Ea
vel
qui
lun
mi
no
val
qu
bal
tin

fit, tempestatis eius initia memorasse.

65. Spectabantur per idem tempus adolescentes aliqui Nobiles, & ingenuis opibus clari; quos exemplum **IGNATII** insigne ad res mortales abdicandas exciuerat. Hi ausi simul fortunas suas in egenos spargere, simul egere ipsi, ac vitæ necessaria cum mendicis petere: prætereà lautitijs publica Xenodochia, vbi degerent, præferre. Quod illorum factum, vt in spectaculum pleramque ciuitatem attraxit, ita parentibus amicisque haud magnoperè probabatur. Nec nesciebant, **IGNATIUM** mouisse. Eapropter illum aggrediuntur: ac velut in mali auctorem, concepta quilibet odia euomunt, falsisque illum commentis criminantur. Nominatim verò adolescens Hispani nominis, qui hoc itè consilio vsus, valere humana iusserat, animos quorundam vehementiùs perturbabat. Præter quem & alij paulatim ad optimos mores, & crebram
quà

quâ SACRAMENTORVM, quâ precum consuetudinem, ab IGNATIO erudiebantur. Harum rerum impatientes ij, quos dixi, conspirant. Parisijs S. Barbaræ Collegium est: ibi faba cudebatur.

66. Supplicium quippe est acre, & vel extremis Scholasticorum facinoribus inuentum; quo obseratis Collegij foribus, ad æris campani motum, discipuli glomeratim omnes accurrunt; stant Magistri, & singulis virgarum fascibus infensiminantur; inque vnam gymnasij turbelam fenerissimè omnes animaduertunt. Facies loci formidolosa, & ad sanciendo mores puniendosque peropportuna. Conueniat igitur hac supplicij infamiâ IGNATIVM notare. Enimuerò IGNATIVS funestæ rei haud ignarus, locum in it, aduersus metum constans, & si res posceret, appetentior iniuriæ ferendæ, quàm aduersarij erant faciendæ. Sed occurrebat impauido, non id nimirum agi, vt per ignominiam hanc ipse
petere-

pet
dol
te,
uer
tur
uel
loc
fui
suâ
qui
offi
si p
in
xit
qua
cul
mo
hor
pre
Ibi
tiar
ciss
sup
Qu
tun
hab

peteretur: esse teneram suorum indolem, qui iactâ virtutum semente, nondum ad maturitatem pervenerint: eos utique in flore perituros, si hac odiorum procellâ conuellerentur. Ob has causas placuit loci Rectorem adire. Ibi eum, quid sui iudicij sit, docet. Non se iniuriâ suâ, sed aliorum iacturâ moueri, quibus hæc famæ suæ lacuna mox officeret: sed eam tamen ipsam si porrò negligendam ille duceret, in se, quoad videretur, sæuiret. Dixit hæc atque alia **IGNATIUS**, quæ tempus monebat.

67. At Rector insolitâ vi percussus, principio stupere; mox animo in obsequium flexo, virtutem hominis amare. Simul amicè comprehensum in publicum perducit. Ibi copiosè modestiam innocentiamque prædicat: & quem atrocissimæ laniæ deuouerat, ab eo supplex vesaniæ suæ veniam rogat. Quæ res mirè valuit, ad insperatum **IGNATII** honorem. Nam haberi inde, ac coli, Parisijs pro

E Sancto

Sancto incepit. Adeo quæ infamiæ scena struebatur, ea in gloriæ virtutisq̃ue theatrum vno momento euasit.

68. Iacobus hic Goueanus (id Rectori nomen erat) gente Lusitanus, vir egregiè doctus, ac cetera pius, pluribus deinde beneficijs vnam hanc noxiam pensauit: certè IGNATII eum Sociorumq̃ue singularis postmodò amor tenuit; pæneq̃ue principem sibi auctorem Ioannes Rex habuit, Societatis in Orientem Indiam deducendæ. Ut proinde amplissimæ colonix latissimus prouentus, tantulæ rei principijs propè omnis debeatur.

69. Sed non potuere ceterorum odia vnâ iniuriâ satiari. Pergunt cœptas aduersus insontem calumnias pertexere, & rem eò demum adduxere, vt IGNATIUS impietatis deferretur. Sacras eo tempore quæstiones exercebat Magister Oræus, grauis è S. Dominici familiâ Theologus. Apud quem cum IGNATII causâ perorata fuisset,

vsque

usque adeo falsa esse crimina ac
 nulla constitit, ut eius innocentiam
 doctrinamque ipse iudex publicis
 tabulis sumpserit defendere. Qui
 & cum sibi libellum, quem Man-
 resæ factum docuimus, petijt: at-
 que, si cum bonâ veniâ posset, ex-
 scripturum se ostendit. Ita ple-
 rumque, quos agere aduersarij in
 IGNATII perniciem properabant,
 DEVS in improuisos ipsi paternos
 vertit. Nam idem hic Oraus, cum
 diu post nouis Romæ fluctibus So-
 cij voluerentur, opportunus adfuit,
 &, quod infra monstrabimus, pro
 IGNATIO grauissimum testimo-
 nium dixit.

IGNATIVS *Socios scribit.*

CAP. XI.

70. ANGEBATVR iam pridem
 IGNATIVS: &, si quæ
 sibi auxilia contraheret, laborabat,
 quibus ad ceterorum salutem im-
 pensius niteretur. Igitur cœpit ad
 Socios sibi adiungendos animum
 intendere, inuenes aliquot spectato

E 2

inge-

ingenio, nec eos à fanis consilijs alienos. Vfus sollerti censurâ, nanciscitur primum omnium Petrum Fabrum, in Allobrogibus natum, virum suis postea virtutibus magnum: mox Franciscum Xaue- rium, gente Nauarrum; inde Iacobum Lainem Seguntinum: dignos Magistro discipulos, & hunc Europæ, Indiæ illum, vtrumque Ecclesiæ conspicuos. Tum deinde alij super alios accessere, Alphonsus Salmeron, Toletò oriundus; Simon Rodericus, è Lusitaniâ, & Nicolaus Bobadilla, Palentiâ profecti. Paulò post secuti tres alij, præclara priorum appendix, Claudius Iaius, Allobrox, Ioannes Colurius, Delphinus; Paschasius Broëttus, Ambianensis: prima Sociorum decas, tot propediem chiliadas paritura. In quibus quâ sanguine quâ gente diuersissimis, mirum erat nihil diuersi apparere: ea vincula fuere animorum. Ita quo tempore Hispania Galliaque hostilibus odijs dissidebant, Hispani Gal-

Ga
tate
tium
diu
7
diu
su,
alic
Te
(M
in
qu
vo
na
de
im
qu
ce
tra
tu
tri
na
re.
Le
ci
m
ce

Galli que iuuenes æternam societatem coiere. Hi erant omnes artium bonarum Magistri, & litteris diuinis omnibus iuxta docti.

71. Igitur postea quàm in medium consuluerunt, placuit consensu, ad xviii. Kalendas Septemb. aliqua legibus inter se sancire. Templum in suburbano visitur (Montem Martyrum dicunt) illic in secessu, animis confessione atque Eucharistiâ lustratis, incipiunt voti sacramento paupertatem æternam singuli nuncupare; seseque defendendis animorum periculis impendere: tum in Palæstinam, quâ primâ posset expeditione, ducere; aut, si amplius annum vel trajcere vel ibi degere prohiberentur, in Pontificis Romani arbitrium denique ac potestatem, pro nauandâ Ecclesiæ operâ, transferre. Voto ritè signato, conuenit, **IGNATIVM** in Hispanias proficisci, & quedam ibi Sociorum momenta, resque alias, in Dei cultum cessuras, accurare: confecto post

70 S. IGNATII VITA.
negotio Venetias repetere, & id lo-
corum Socios, qui litterarum studia
propediem finiissent, præstolari.

IGNATII *postremum iter in Hi-*
spanias. CAP. XII.

72. CUM huiuscemodi manda-
tis discedit IGNATIVS, &
breuî post in patriam ingreditur:
sed ad fratrem, domus illustris prin-
cipem, noluit neque diuertere, ne-
que ab eo rerum necessariorum
quidquam petere: tametsi nihil nec
officij nec ingenij prætermiserit
frater, quò eum cognatas in ædes
pertraheret. Sed irritum id omne
studium fuit. Maiori violentiâ pu-
gnarunt matronæ, quas honestissi-
mas aut sanguis illi, aut affinitas
coniunxerat. Eæ cum actum agere
se viderent, quòd vulgarias preces
miscuissent; nouis molitionibus
hospitem adortæ, in genua simul
omnes procumbunt, perque Chri-
sti amorem, vt ad fraternas ædes di-
uertat, obtestantur. Labefactus hac
machinâ hospes, hætenus succu-
buit,

buit, vt eius, per quem obsecra-
sent, amore, venturum se diceret;
nec fefellit. Inter primas faces ad-
est, ecce, **IGNATIVS**: & repudia-
tis, quæ domus pararat, obsequijs,
familiam prolixo pioque collo-
quio ad amorem rerum cælestium
hortatur. Inde perductus in cubi-
culum, noctem vniuersam inter
preces exigit. Post verò, vt primum
diei diluculum fuit, in salutato fra-
tre, & insciente familiâ, digressus;
numquam deinde, vt regrederetur,
potuit exorari: sed Xenodochio
publico receptus, perseueravit ex
more stipem ostiatum, quoad in
patriâ mansit, corrogare.

73. Ibidem & puëris Christianæ
rei rudimenta tradere; perque heb-
domadem ter instituit pro concio-
ne cum populo agere. Nam hîc
ultra ad **IGNATIVM** omnibus
vijs accurrere, & frequens adesse;
adeò vt in camporum aperta fue-
rint educendi, quòd templorum
angustijs arcerentur. Vbi non pau-
ci fuere, qui inscensis arboribus,

opportunum eius audiendi locum captarent. Quæ verò res miraculi speciem non obscuram habuit: cum feбри conflictabatur per id tempus IGNATIVS, & cetera valdè debilis, languebat: concionantis tamen oratio vltra passus trecentos syllabatim ac clarè accipiebatur. Valuerunt illiusmodi orationes aduersus crebra vitia, quæ vulgò inuasferant. Denique rebus ibi pluribus, cum pauperum aliorumque bono, constitutis, patriam rursus excedit. Secuta eum est admiratio apud ciues ingens, & mirificæ virtutis superstes fama.

74. Quippe satis constat, in ijs partibus hominem comitali morbo annos complures ægrum, eius ope conualuisse. Ibi feminam prætereà honestam, quæ lentâ phthisi tabescebat, viribus restituit: & aliam malo dæmone agitatum, obsidione exemit. Ibidem in hospitali cubiculo, cum aliquando sermonem de diuinis in plusculam noctem protraxisset, monendi fuerunt

runt amici, vt, qui tamdiu ab vnius ore pependissent, secedere demum vellent. Et abeuntibus ijs, dederat in mandatis **IGNATIVS**, lucernæ lumen, quod aderat, restinguere. Institerunt illi, sineret imò ardere: nam lumine id noctis opus esse. Rursum **IGNATIVS**; restinguerent modò: **DEVM**, quamquam obscurâ nocte, sufficere lumen, vbi res posceret, abundè posse. Factum; amici restinctâ lucernâ discedunt. Sed longo post interuallo, ecce tibi voces & gemitus. His ijsdem exciti, accurrunt, visum, ecquid opis hospes postulet? Reperiunt locum vndiq; omnem splendoribus plusquam diurnis coruscantem: ipsum verò **IGNATIVM** precibus intereà impensè operantem. Quos ille, cum rei spectaculo stupefactos aduertisset, tum quidem discedere iussos, sequenti luce per omnia iura obtestatus, rogabat, ne noctis eius factam apud mortales mentionem vellent.

75. Hæc omnia in famam mi-

E 5

raculi

raculi percrebuerunt, ut certatim multi in vestem IGNATII inuadere, tactuque religioso, ceu Sanctum, colere laborarint. Discessit inde nullo nec Socio nec viatico subleuatus; & mendicitate, quam numquam deserat, velut à longis delicijs reuocatâ, Pompeiopolim peruenit: inde Almazanum, post Seguntum Toletumque petijt, vbi data Sociorum mandata exsequeretur. Conscenso prope Valentiam nauigio, in Italiam intendit: ac multis iterum tempestatibus iactatus, postremò ad condictum, Venetias appellitur, ibi Socios præstolaturus.

IGNATIO quid Venetijs euenerit.

C A P. XIII.

76. **V**ERVM dudum apud inferos pro hoste habitus IGNATIVS, eorum inuidiâ, res Venetijs sanè inquietas nanciscitur. Nam odio agitati quidam, luculentis illum calumnijs de integro incessunt. Profugum ex Hispanijs

nijs cessisse, & deserto utique vadi-
monio pœnas mali facinoris me-
tuisse; certè statuatam eius solemnem
cum deuotione combustam, succi-
daneam pro ipso hostiam arsisse:
Quæque alia hoc genus animus
malus, & pessimi semper consilij
auctor, mendaci linguâ effutiebatur.
Sed ea ex vano hausta, eodem re-
diere; postquam eius integritas gra-
uissimo teste Hieronymo Verulo
defensa est: quem virum ex Rosa-
no Antistite, Pontificisq̃ Lega-
to, postea Purpuratorum Patrum
Collegium cooptauit. Interim do-
nec Socij eodem cogentur, in-
stitit IGNATIVS viros sibi doctos
pioſq̃ adiungere, atque primarijs
eius Reipub. Senatoribus se insi-
nuare, quibus ad virtutem semina
relinqueret. Eo effecit, vt breuî
apud plerosq̃ omnes gratissimi
nominis memoriam cõsequeretur.

77. Annus iam septimus & tri-
gesimus vltra millesimum quin-
gentesimum cœperat, cum ante
VI. Idus Ianuar. expectati ad
IGNA-

IGNATIVM Socij pervenere: in-
 comodo anni tempore vfi, & si-
 mul viæ malignitate, simul lon-
 ginitate exerciti. Ad primum
 adfectum omnes in complexus
 mutuos iere, suaviffimo fenfu deli-
 buti: ac mox in ædes hospitales
 alij aliàs dimiffi, fuis quifque in
 pauperes obfequijs experiundi:
 tantisper, dum dies Romanæ pro-
 fectioni conftitueretur. Ea vbi ap-
 petijt, vnà omnes accingere fele,
 cum extremâ rurfus inopiâ con-
 grefluri. Nam pedestris itineris
 difficultas, tum quærendâ ftipe,
 tum perpetuo ieiunio (vernum id
 erat) haud modicè crefcebat. Ro-
 mæ apud Pontificem Paulum III.
 oratâ in Palæftinam transmittendi
 copiâ, eaque datâ, cum lætis omi-
 nibus digrefli, denuò inter vlti-
 mam egeftatem Venetias reuer-
 tuntur, vbi eos IGNATIVS oppe-
 riatur. Hic ad natalem B. Bapti-
 ftæ facti, qui nondum
 fuerant; & corporis prius animique
 caftimoniam, & vitæ paupertatem,
 votis

votis apud Legatum Pontificium editis, sunt professi.

78. Sed quòd in Palæstinam id temporis, nulla navis soluebat, coguntur anni spatium morari, prout sacramento inter se receperant: illud ne qua desidia otiove contere- rent, per oppida Prouinciæ Vene- tæ in statiuâ discessere. Ac ceteris, quò quemque visum est, dimissis, **IGNATIVS** cum **Fabro** & **Laine** Vicentiam optauit. Ibi dies 40. in suburbano incoluit, repertâ ædiculâ malè sartâ, vndis ventisq̃ue obno- xiâ, & desertâ prorsus ac vastâ, quam denique veterem capulum dicere, quàm domum, malles. In ijs postea vestigijs Capuccini Pa- tres suum sibi cœnobium condi- dere. Ceterùm sub illo tunc domi- cilio noctes suas degebant, solo pa- leis constrato. Lautitias habuerunt panem mucidum ac durum; cuius frustilla ægrè collecta, aquâ prius erant aliquamdiu domanda, quàm facile mandi possent. Pòst ergo quàm nulla se nauigandi spes
osten-

ostenderat, abiecto demum expeditionis transmarinæ consilio, ad Italiae frequentissimas quasque Academias conuertuntur. In eâ fortitione obuencit IGNATIO, cum duobus, quos dixi, Socijs, Roma prouincia. Et nimirum huc ducebat DEVS, vbi opportunè nascentis Societatis cunabula ponerentur. Neque enim fortuitum fuit, quòd ex annis haud minus triginta tribus, illo tunc vno, nulla decerneretur in Palæstinam nauigatio, quo illi excedere terrâ Italiâ cogitabât.

IGNATII *iter Romam.*

CAP. XIV.

79. **A**T IGNATIVS Sacerdos inauguratus, dum diu molitur, qui rectissimè ad primam litationem sese appararet, anni spatium consumit, id intereà vnum assiduè precatus, vt summæ Virginis patrocinio iuuaretur: illam caelestioris vitæ ianuam esse, illam inter DEVM hominesque sequestram.

stram. Curaret proin Mater, vt Filium, pro eo quàm sanè mereretur, diligere cliens colereque posset: porrò eadem pergeret, in graminissimo sibi negotio, vires animumque sufficere. Inter hæc fermè studia duravit, donec Romam profisceretur, itinere pedestri, & cum mendicantis fortunæ apparatu. Quotidie per iter epulum Eucharisticum ab operante Socio repetebat, manantibus copiosè gaudijs, & cælo vberes delicias affundente.

80. Proximè urbem, Socijs fortè in viâ subsistentibus, vsuuenit, vt solus in ædiculam desertam secederet. Ibi cum in precibus animus vehementer exarsisset, cælesti quadam voluptate raptus, vidit illicò audijtque rem mirificè iucundam.

PATER enim æternus, coruscâ nube circumfusus, CHRISTO Filio, propter assistenti, crucemque in humeris gestanti, IGNATIVM ac Socios suauissimè commendabat, eique illos singulatim velut emancipatos cupiebat. Visus est annuere

Paren-

Parenti Filius, atque eos in clientelam recipere sese ostendit: mox viam cum cruce ad IGNATIUM conuersus, ore suauitatis amorisque pleno, EGO VOBIS, inquit, ROMAE PROPITIUS ERO. Attulit id ostentum IGNATIO haud dubiam vim gaudiorum: quo etiam Socijs commemorato, illis ad pericula laboresque obeundos noua, quod par erat, alacritas incessit. Ex eo die, mirum est quam inhaerit animo nomen IESV. Illuc IGNATIVS, vt in ducem vitae; illuc assidue, vt in exemplum ferendae crucis adspicere: in idem Religioni suae constituit titulum figere. Nec pugnauit illius desiderio Pontifex, sed eam breui post SOCIETATEM IESV inscripsit.

Romae fundata Societas IESV.

C A P. X V.

81. **P**RIVS tamen superanda
IGNATIO ingens tempe-
stas erat, quae Romae illum odijs
&

& iniurijs iuxta atque atrocissime vexabat. Eam conciuerat homo veterator, qui in Vrbe tunc Concionator agebat; iam ipse scitis hæreseon corruptus, aliosque secum in præceptis trahere fraudulenter ingressus. Ceterum huic hominis vesanæ resistere nostri, & ex aduerso stationem tenere ausi, proximè vltimum discrimen adducuntur: & nisi in tempore Iudices ij ipsi prodijissent, apud quos olim accusata IGNATII innocentia, absolutaque iam fuerat, Societas in suis etiam dum incunabulis plagam luculentam accepisset. Sed horum, quos diximus auctoritas, & deprehensa hostium calumnia, perpulerunt Magistratum, vti ex Pontificis decreto contra aduersarios pronuntiaret.

82. Interim negotium tribus Cardinalibus datur, viderent, an tollere nascentem IGNATII partum placeret, & ad tot Religionum familias vnus accessionem fieri. Causâ inter illos relatâ, principio

cipio Societas plerosque aduersos habuit. Ac Bartholomæus certè Guidicionus id laborandum impensius contendebat, non, qui nouæ iam familiæ cenderentur; sed quibus fulcris veteres, mox in ruinã ituræ, substruerentur. Ita quondam Innocentium III. in Concilio ad Lateranum coacto, decreuisse: ita Gregorium X. in Lugdunensi. Nempe, quam in suis cœptis difficultatem Dominicus olim ac Franciscus repererant, eandem oportebat & IGNATII principijs occurrere.

83. At rebus inter hos triumuiros diu agitatis, flecti tandem se vinctique Cardinalis confessus: Mihi verò, tametsi nouæ, inquit, copix haud quæuis probantur; in hac tamen Religione sciscendã, longè mihi diuersa mens est. Percellit animum vis insolens & occulta: & quò nullæ rationes pertraxere, illuc diuino me ductu ferri aduerto: iamque animo volente complector, quidquid humano
consi-

consilio præceptis antè damnaram. Inde ad Pontificem retulit, ac Societate vehementer laudatâ, pro eius instituto perquam honorificè dixit. Quo ipso dein Pontifex perlecto, sanè gavisus; DIGITVM DEI ADESSE palàm exclamauit: seseque iam ex modicis initijs, quantum Ecclesia fructum mox esset perceptura, præsentire. Nec longè distulit, quin Societatis leges ratas esse æternasque edicto iuberet. Quod quidem Natalibus SS. Cosmæ ac Damiani factum, v. Kal. Octob. anno M. D. XL. Idem Pontifex triennio post, finibus, quibus suum decretum primò circumscripserat, prolatatis, Societatem integrè rursus stabiliiuit. Idque ipsum anno M. D. L. Iulius III. (Paulo hic III. Successor datus) alijsque deinceps Pontifices, ad nostram vsque memoriam fecere: insuper raris eam prærogatiuis auctam voluerunt: quibus testandis eorum diplomata retinentur; in tempore, si res iubeat, demonstranda.

IGNATIVS *eligitur Generalis.*

CAP. XVI.

84. **I**N hunc ferè modum constituta Societas, nondum habebat, quem summo sibi Imperio præfectum spectaret. Igitur Comitij ad anni M. D. XLI. verum ieiunium indictis, qui Socij in Italiâ remanserant, ad designandum **GENERALEM** euocantur: quibus adesse ex negotio non licuit, ij verò litteris, quid fieri vellent, aperuere. Omnium consensu **IGNATIVS** renuntiatur. Sed nimirum ea viri modestia fuit, vt inducere animum non posset, quò in eorum potestate se fore premitteret. Cœpit magnis proinde precibus fatigare Socios; vellent, iuberent, eo onere liberum esse, cui ferendo se imparem sciret: néve committerent, vt iuxta coalescens Societas detrimentum ab se caperet. Impulit grauib; hoc genus querelis Socios, vt, quod modò iusserant, ad quatrimum comperendinarent.

85. In-

85. Interea temporis rursus
ad preces itur, & quid Numini vi-
deatur, solleter inquiritur. Ibi
nihil paucioribus suffragiis in
IGNATIVM spectantibus, idem
denuo vniuersis praeficitur. Hic
ille, cetera minimè pertinax, iuxta
repugnare, atque, ut serium scires,
secessu capto, ad recognoscenda
vitae totius acta totus incumbere:
ijsque Sacerdoti expositis, quid fa-
cto opus videretur, consulere. Thec-
philus is erat, vir inter S. Franci-
sci posteros egregie sanctus; apud
quem, in summo Ianiculo, expiare
se prius insuerat, quam Societas
plane coiretur. Hic talis, cognito
quid fieret, eum utique Deo ait
pugnaturum, si porro abnuere per-
seueraret. Tum denique manus
dare IGNATIVS, & decretam sibi
provinciam adire: idque ut auspi-
cato fieret, ante diem x. Kalendas
Maias cum Socijs, tribusque ado-
lescentibus eodem nuper allectis,
ad septem urbis Tempa inuisere.

86. Ibi in S. Pauli aede Sacris

operatus, solemnem votorum formulam Socijs præit : iisdem porrò consequentibus Eucharistiam impertit. Interim exuberare lacrymis omnium ora, & præ gaudio vix se ipsi capere, dum gratas Numini gratias singuli agunt, cuius consilio res cœpta euentum habuisset : obtestati, vt æternos sibi posterisque successus secundaret. Ita ab eo die cœpit & institutis suis Societas & capite valere. Inito Magistratu, nihil cunctatus IGNATIVS est, optimi parentis munere fungi. Et primum omnium habuit in diem posterum diluculo surgere, atque viritum omnes (vt in Collegijs solet) cubitu excitare: rem præfidi necessariam ratus, vigilias: & posse illius exemplo etiam reliquos facile expergisci, atque ad suos quemque labores adigi. Tum deinde, vt posset, quanto maximè alios præstabat, tantò vilissimus omnium apparere, sumpsit sibi in coquinâ curare, & inibi per dies complusculos pro mediastino facere, quidquid

vix tironem, sui vincendi causâ, decuisset.

87. Post etiam perrexit Christianæ rei elementa pueris tradere, diebus continuis quadraginta sex. Et quamvis, homo Hispanus, haud satis pro Italo, neque concinnè diserebat; is tamen emicabat oris ardor, ineratque linguæ vis tanta, ut auditores oppidò commoti, mox damnatis noxijs, ad Sacerdotū pedes abijcerentur; ac subinde inter eluctantes gemitus, animæque singultientis lamenta, loquendi copiam ægrè inuenirent. Quam rem ait Ribadineira non ambiguis testibus, sed oculis suis compertam se habere; quippe qui admodum adolescens quotidie solitarit, quidquid ille docuisset, accuratè repetere. Secundum hæc nullam operam omittebat, quo familiam nascentem propagare, & omnibus bono, quàm latissimè traducere liceret. Eam vniuersam ipse, suarum precum fulcris firmare, & ingenio prudentiaque regere, & ingenti spiri-

tus magnitudine defendere; atque exemplis edoctam, ad optimas virtutes nitebatur inflammare.

88. Ac profectò credi potuit, ne utiquam humanâ ope factum, ut sub ipsa initiâ, tantula Sociorum manus, per plerumque orbem dispersalata, ubique sedem, intra anni unius spatia nancisceretur. Nam & in prouinciam Galliam coloniarum ductâ, & Italia Germaniâque Societatem accepere. Per Hispaniam quoque ac Lusitaniam increbuit Sociorum nomen, ac mox ciuitate accepti. In Hiberniam denique Indiamque transportatâ exiguâ eorumdem copiâ, mirabili incremento auctuque, in Indiâ certè, valuerunt. Ita, quod IGNATII votum fuerat, breuî effectum eo adhuc superstite vidimus. Et nimirum hanc à Deo gratiam inierat, ut cuiuscumque consilio animum applicuisset, id plerumque omne propitio euentu expediretur.

89. Gessit ita Kempub. summo cum imperio IGNATIVS, annos quin-

quindecim & menses prætereà tres, dies omnino nouem, cum cœpisset ex ante diem XI. Kalendas Maias M. D. XLI. ad vltimum vsque Iulium anni LVI. quo ex humanis abiit. Et eo quidem toto tempore ita assiduus in fungendo munere fuit, vt sibi Româ exeundi copiam numquam fecerit, nisi cum ex negotio in agrum semel Neapolitanum, atque iterum in Oropitanum venit, apud Pontificem Paulum III. dicturus. Nos verò vnum hîc in locum conijciemus, quidquid illum variè per eos annos rebus gerendis exercuit. Primæ illius curæ fuerunt, Domum Romanam constituere; quæ vna deinde, veluti parens, tantam orbi sobolem parturiret: indidem alumnos quaquâ versum emittere, eosque optimis legibus formare, quò in concionibus operam se dignam facerent. Nec fefellit illum hic suorum labor. Passim ita se bonis omnibus insinuauere, vt desiderio accensi multi, Collegia flagitare, &

Socijs ciuitatem offerre properarent. Quibus ille, quæ visum est, opportunissimè auxilia submittebat. Atque inde modicam familiam, cum bono DEO, ad hanc amplitudinem breuî perduxit. Sed quando haud obscurum erat, id studere malum dæmonem, vti, pro suo in IGNATIVM Sociosque odio, magnas vndique turbas conciret, quibus cœpta eorum consilia vafer eluderet; occupandum sibi illius conatum duxit IGNATIVS, vltroque in aciem prodire, ac prior bellum ei facere maturavit: & quantum ille mentiendo niti, tantum ipse pro vero ac bono propugnare.

IGNATII labores Roma.

CAP. XVII.

90. IGITUR præter multarum rerum onera, quibus succumbere quantiuis humeri potuissent; insuper ad hoc seriò incubuit, vt flagitia, si quæ irroborarant, vrbe pellerentur: curauitque illorum
vicem,

vicem, præclara scita virtutibus inferendis fieri. Quemadmodum fuit istud, ne quis medicinam ægris prius faceret, quàm illi piaculari se cōfessione lustrassent: quod ipsum licet edicto quondam Innocentius III. sanxerit, tamen temporis longinquitas memoriam rei aboleuerat. Cùm primis in id incubuit impensè, vt in Collegio Romano, velut Athenæo quodam, amplissimos litterarum ludos aperiret: ad quorum exemplum, in ceteris Societatis domicilijs, alios deinde aliosque instituit: sanxitque vt gratuita Magistrorum opera esset, magno iuuenum æquè ac studiorum bono. Nec sudatum minùs in altero Collegio fuit, quod adolescentibus Germanis ad optimas disciplinas formandis destinarat: inchoatum à se quidem, sed ab alijs (quod euenisse iam vidimus) olim perficiendum.

91. Tum prætereà fecit, vt ædes conderentur, quo receptum haberent ij, qui de Iudæis aut barbaris

ad

ad Christianos transcribi vellent. Nec non & Collegium illi se debet, quod S. Marthæ dicatum est: ijs feminis bono, quas vel à viris diuertentes libido traxerat, vel quæ corpore suo quæstum fecerant; donec aut in fidem à maritis receptæ, aut nuptui datæ, periculum pudoris mutassent. Eamque rem tanti censuit esse, vt hoc genus mulierculas, iam è probro assertas, ipsemet in omnium ore, ad illud Castitatis asylum traduceret: oblitus ætatis atque auctoritatis suæ, neque quam prouinciam gereret, attentus. Et aiebant aliqui, hanc eum operam certò perdere, quando illiusmodi mulierculis promptum foret, in consuetudinem relabi; &, è quorum scelerum peste vix dum eductæ fuissent, eodem mox deterius præcipitari. Quibus ille placidè renidens, nequaquam actum se agere, respondit. Nam vbi hoc me, inquit, labore totum fregero, idque solum denique profecero, vt ex omnibus vna aliqua

aliqua sit, quæ noctem vel vnicam spurcæ libidinis immunem ducat, operæ ego meæ magnum me pretium tulisse iudicabo. Igitur vt huic hominum generi satis prospectum vidit, egit postmodum, vt orphanotrophia per Urbem duo construerentur; quorum altero possent puellis necessaria suppetere; pueris alterum pupillis relinqueretur.

92. Sed vehementiùs aliquanto laborauit in excitando S. Catharinæ cœnobio, vbi castitas earum præsertim virginum in tuto esset, quas videbatur siue negligentia parentum, siue nequitia, in discrimen honestatis coniectura; siue quas ipsa egestas, non optimi semper consilij mater, erat expositura. Ita numquam destitit ea moliri, quæ vsui alijs commodoque fore autumabat. Inter eiusmodi tamen studia, quò IGNATII charitas animique vis apertior haberetur, non intercessit DEVS, quin atroces odiorum turbines rursus
in

in illum incurrerent. Quorum tamen excitati fluctus, velut scopulo illisi fractique, breui elanguerunt: & illum quidem orbi notiore, cœptaque eius validiora reddidere.

93. His talibus alijsque, supra quam credi facile possit, assidue exercebatur: quamquam ipse corporis vires longè impares, ceterum animum multò superiorem gerebat. Et accedebant litteræ, aliæ super alias, iam reddendæ, iam cognoscendæ: quibus vndique ferè, ijsque creberrimis sollicitabatur. Sæpè viri principes illius sibi preces ac vota postulare, sæpè consilijs iuvari, & prudentiâ eius doceri cupere: modò, vt in negotijs curandis suam operam addiceret, rogare: tum verò alij gratiam pro eius erga se meritis dicere, & labores, quos fructuosissimos eius alumni obirent, laudare: tum denique alij aliud velle. Videres peculiarem illi ad res tam diuersas vim inesse; animumque suppetijs
diuinis

diuinis niti; cū in affecto corpore alacrior seipſo fortiorque ſemper appareret.

IGNATII *agritudo & obitus.*

CAP. XVIII.

94. **I**GITUR deſſuere corpus viresque in dies pergebant, cū vigor tamen animi morbis adhuc omnibus imperaret: neque ſenium ipſe, quamuis ſenex, accuſare audiebatur. Ad hæc, eſſi longas vitæ moleſtias, ita perſerebat, vt etiam diuturniores ferre non abnueret, tamen ingenti deſiderio ad cæleſtem patriam ferebatur, vbi æterni Numinis adſpectu quandoque potiretur. Neque cogitare aliquando ſuum obitum poterat, quin exuberantes gaudio lacrymas funditaret. Quare iam annis, & morborum laborumque arumnis hauſtus, cū magnis idemtidem prælijs Eccleſia quateretur, DEVM cœpit multis lacrymis vrgere, iuberet ſe ſtatione excedere, & quietem demum illam capere, quã æſtuan-

æstuanti animo atque in DEVM spectandum vehementiùs intento, fieri satis aliquando posset.

95. Haud irritum id votum esse, sed audiri se, factò indicio sensit. Ac mox Leonoræ Mascarenæ, nobili feminae, Philippi Regis quondam nutrici, scribens, supremùm saluere eam iussit: quippe, (quod ipsa post narravit,) postremas eas litteras fore: ceterùm quas preces in terra porrò prætermitteret, eas in cælo se vberiores pro illâ facturum. In ultimâ dein ægritudine, quamquam nihil præter ceterorum dierum consuetudinem dolebat, ipse tamen diem imminere senserat, quem summus Prætor dixisset. Itaque confessione piaculari, & epulo Christiano reficitur; (quod assolebat, quoties facere æger ipse non poterat) & sub vesperum eius diei, qui IIII. ante Kal. Sextiles numeratur, Patrem ad se Polancum arcessi iubet, quem virum Societas à secretis tum habebat.

96. Atque ei alia omnia suspi-
canti, placidè quieteque, summam
appetere horam ostendit: iret
proinde, Pontificemque Maxi-
mum veneratus, morituro solem-
nem noxiarum veniam postularet,
quò liberior excessus esset. Quæ
quamuis inopinatò accepit Po-
lancus, nauiter tamen, vti iussus
est, abit: inuenitque Pontificem
ad eiusmodi quidem postulata fa-
cilè, sed ægritudine tamen I G N A-
TII vehementer commotum. In-
terim domi ad Medicos curritur:
ij captis experimentis, nihil peri-
culi timendum pronuntiant. Quos
ille quidem, etsi grauius falli sen-
tiebat, nullo sibi verbulo admo-
nendos censuit: neque pro eo,
quod clam ipse norat, cõtendere;
sed in Medicorum auctoritate esse
voluit, modestè veritus ne occulti
aliquid rescisse diuinitus videretur.

97. Ita nemine metuente, die
postero (is erat Lunæ) hora post
ortum solem, cum manus cælo
sublatas, eodemque oculos defi-
xisset,

xisset, suauiter, & quâ animo quâ ore IESVM vocasset, denique inter sereni vultus indicia excessit, animamque auctori, à quo conditam acceperat, feliciter transmissit, pridie Kalend. Sextiles, anno M. D. LVI. cum annos vitæ numeraret omnino v. & LX. sed vitæ melioris xxxv. quos ille omnes traduxit in vltimâ egestate: voluntarijs rigoribus assiduè, & vel peregrinationi, vel litterarum disciplinis intentus: ac postremò cum carcere, vinculis, ærumnis creberrimè conflictatus. Quibus tamen rebus omnibus fuit superandis. Nam animus ei erat secundarum contemptor, aduersarum victor; amore in IESVM eximius, qui & hostes inferos, ceterosque in eius ruinam laborantes nouissimè omnes prostrauit. Vir ingenio planè modesto: & demissionis, quoad vixit, vnicè studioso: qui adeò cum decessurum se iam videret, noluerit neque Vicarium sibi generalem sufficere; neque familiares acci-

accire, vt ijs saluere iussis benè precaretur: neque aliud quidquam ostendere, quo ipse magni se æstimasse, aut aliquid ad iacienda Societatis fundamenta contulisse crederetur.

98. Secundùm institutam firmatamque Societatem, superstes annos fuit sedecim, viditque hanc Sociorum Collegiorumque frequentiam, vt prouincias non minus duodecim decedens reliquerit; quarum nomina hîc posuisse, pretium mihi est. Nam per Hispanias, prouinciæ formam habere Lusitania, Castellana, Arragonia, Bætica. In Italiâ, Insubres ac Tusci vnâ; Neapolis & Sicilia singulas fecere: Germania in Superiorem & Inferiorem tributa: Galliam quoque & Brasiliam, atque Indiam singuli iure prouinciali tenuerunt. Censebantur iam tum eæ prouinciæ partim Collegijs, partim domicilijs, centum: incremento cum per se magno, tum ob temporis breuitatē admirando.

IGNATII *sepultura*. CAP. XIX.

99. **A**FFECIT hæc IGNATII
 mors grauius multos, sed
 domesticos præcipuè omnes. Qui-
 bus tamen confestim suppeterè
 solatia crebriora cœperunt, quæ
 Pater illis è cælo missitabat. Inde
 lacrymæ alijs, affectuum speique
 plenæ, decurrere; nouum animi
 robur in alijs videri; aliqui in la-
 bores resque aduersas, pro CHRIS-
 TIO, fortiùs ruere: non ignari,
 cui nouus hic se impetus deberet.
 Ductum funus, sepultumque hu-
 mili primùm conditorio, Kalendis
 Sextilibus, propter aram Maxi-
 mam eius Templi, quod Mariæ
 ad viam inscribebatur. Sed anno
 deinde M. D. LXIX. die funeris
 anniuersario, quòd aram contige-
 rat mutari, in alteram eiusdem æ-
 dis partem transportatum est: do-
 nec sub annum M. D. LXXXVII.
 ante XIII. Kalend. Decembres,
 in nouum Professe Societatis tem-
 plum, ab Alexandro Farnesio Car-
 dinale

dinale magnificè constructum, placuit transferre lipsana; & tumulo plumbeo inclusa, propter dexterum aræ maioris latus collocare. Impositum supernè saxum, leue illud quidem, neque cælo laboratum: sed iuxtà in pariete adstituitur marmor, nigro colore ac relucens, cum hac scripturâ:

D. O. M.

IGNATIO
SOCIETATIS IESV
FVNDATORI.

OBDORMIUIT IN DOMINO
AETATIS SVAE ANNO LXV.
CONFIRMATI A SEDE
APOSTOLICA ORDINIS XVI.
SALVTIS HVMANAE M.D.LVI.

KAL. AVG.

EIVS IN CHRISTO FILII
PARENTI OPTIMO
POSS.

Eo in loco situm aliquamdiu
B. Parentis auctorisque nostri cor-

G 3

pus,

pus, apud omnes in præcipuâ veneratione erat: sed & nuper indidem refoffum, ac Sacello, quod ipsius proprium ibi visitur, illatum, à Nobilitate Populoque Romano impensè hodieque colitur; vndique multis, religionis causâ, eodem accurrentibus. Quos certum est, exciri cùm magnâ vitæ, nec vulgaris sanctitatis opinione: tum admiratione earum rerum, quas mirificas illius precibus fieri quotidie vident. Capiuntur & magnitudine fructus, quem suis illum suorumque laboribus peperisse intelligunt: rati, haud facilè posse eam ramorum fecunditatem, nisi ab optimæ stirpis indole diffundi: neque tam vberes aquas, nisi à fonte salubri & abundo, scaturire.

100. Ceterùm statura IGNATIO fuit infra proceram: matura in ore grauitas: frons passâ & explicata. Oculis recedentibus palpebræ incumbabant, quas ipsas videres ab assiduo fletu irrugatas.
Aures

Aures ei mediocriter parvæ: nasus aquilinus: color albo atque æneo dubius: vultus ex æquo hilaris ac severus: qui facile in vtrumque mouere intuentes posset: vertex caluitio honestus: tibiæ altera ex vulnere breuior; sed cruris vnius vitium, incedentis modestiâ tegebatur.

